

نحوه تهیه و اصول نگارش پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد و رساله‌های دکتری دانشگاه تبریز

پایان‌نامه دوره‌های کارشناسی ارشد و رساله دوره‌های دکتری بر پایه بررسی مسائل و روشهای علمی و فنی استوار است و این بررسی از طریق انجام پژوهشهای لازم صورت می‌گیرد. منظور هر پایان‌نامه مهارت از سهیم شدن در حل یا بررسی یک مسأله علمی است و از این رو هدف نهاده در گزینش موضوع که بتواند در مدت معین به این اینه جلوه عمل پژوهشگر ضرورت دارد. در این مجموعه نحوه تهیه قسمت‌های مختلف و اصول نگارش پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها به ترتیب به منظور استفاده دانشجویان دوره‌های تحصیلات تکمیلی درج شده است.

چکیده:

بر روی چکیده نام دانشگاه، دانشکده و گروه مربوط در قسمت فوقانی تهیه می‌گردد و پس از آن جمله «پایان‌نامه: برای میثاق درجه کارشناسی ارشد (یا دکتری) در رشته ...» با حروف کوچکتر ذکر می‌شود. در سطری بعدی عنوان پایان‌نامه، نام استان و نام استان مشاور و نام پژوهشگر (مشتری، ماد و سال خانکه پایان‌نامه ارائه شده درج می‌گردد. در شکل 1 روی چکیده پایان‌نامه و ترتیب قرار گرفتن قسمت‌های مختلف نشان داده شده است. به منظور مشخص شدن پایان‌نامه در کاتبه کتابخانه، که آن باید نام پژوهشگر، تاریخ خانکه و در صورت امکان، عنوان پایان‌نامه باشد.

عنوان:

عنوان باید مختصر و جامع باشد تا با کمترین کلمه کمات معنای پایان‌نامه معرفی گردد.

ترتیب صفحات داخل پایان‌نامه:

اولین صفحه همانند روی چکیده پایان‌نامه خواهد بود. بعد از آن در صورت لزوم، صفحه تقدیر و تشکر از افراد و موسساتی که با همکاری در انجام پایان‌نامه سهیم بوده‌اند قرار می‌گیرد. صفحه چکیده پایان‌نامه پس از صفحه تقدیر و تشکر منظور می‌شود. چکیده:

این قسمت در یک و یا حداکثر دو صفحه تهیه می‌گردد (شکل 2). در صفحه دوم چکیده، نیازی به تهیه مشخصات نیست و تنها ذکر «نام چکیده پایان‌نامه» کافی است. چکیده باید مجموعه‌ای فشرده و گویا از هدف و موضوع پژوهش، مواد و روش کار، نتایج و جمع بندی حاصل باشد تا خواننده با مطالعه آن بتواند با هدف پژوهشگر و نتایج بدست آمده آشنایی پیدا کند.

فهرست مطالب:

فهرست مطالب مندرجات پایان‌نامه باید طوری تنظیم شود که بخش‌های اصلی و فرعی آن بصورت روشنی از محتوای هر قسمت از پایان‌نامه را فراهم سازد. بدین است که بخش‌های فرعی فهرست با اندکی فاصله در زیربخش‌های اصلی قرار می‌گیرد. بعد از فهرست مطالب، فهرست جدول‌ها، فهرست شکل‌ها و فهرست اختصارات به کار گرفته شده نیز آورده شود.

دانشگاه تبریز

فصل اول

«.....»

«.....»

فصل دوم

«.....»

فصل سوم

«.....»

فصل چهارم

«.....»

فصل پنجم

«.....»

فصل ششم

«.....»

فصل هفتم

شکل 1- منظر کلی از کتابخانه

نام خانوادگی دانشجو :		نام :	
عنوان پایان‌نامه / رساله :			
استاد (استادان) راهنما :			
استاد (استادان) مشاور :			
مقطع تحصیلی :	رشته :	گرایش :	دانشگاه :
دانشگاه :	تاریخ فارغ‌التحصیلی :	کتابخانه :	
کتابه ویژه دا : (واژه‌هایی که بیانگر موضوع پایان‌نامه است)			
چکیده : (این قسمت حداکثر در دو صفحه گنجانده شود)			

شکل 2- فرم مربوط به چکیده فارسی پایان‌نامه (این فرم در صفحه مقابل یک صفحه جداگانه)

مقدمه:

مقدمه در یک یا دو صفحه تنظیم می‌شود و شامل کلماتی در ارتباط با اهمیت موضوع مورد پژوهش می‌باشد. ساختار پایان‌نامه از نظر فصل بندی و تقویری حلی تطبیق نیز در پایان مقدمه مطرح گردد.

بررسی منابع¹ (پایه های نظری و پیشینه پژوهش):

در این قسمت می‌توان بخشی از اصول تقویری و پایه های نظری مربوط به موضوع پایان‌نامه را مطرح نمود. سپس اطلاعات و سوابق پژوهشهای انجام یافته با ذکر منابع مربوط به اشاره کلی مورد بررسی قرار می‌گیرد. در پایان، هدف از پژوهش، سوابق یا فرضیات مورد نظر عنوان می‌گردد.

تذکره: قسمت‌های مقدمه و بررسی منابع را می‌توان بسته به حجم کار و نظر پژوهشگر با هم ادغام کرد. به منظور ذکر منابع مورد استفاده در متن پایان‌نامه معمولاً یکی از دو روش شماره ای و یا سالی به شرح زیر بکار برده می‌شود. بدیهی است که در هر پایان، تنها یک روش باید اعمال گردد.

الف) روش شماره ای:

اگر در متن پایان‌نامه نام² نویسنده منبع آورده نشود، شماره مربوط به آن منبع، بر اساس فهرست منابع، در آخر جمله یا پاراگراف مربوط در داخل [] درج می‌گردد. در صورتی که نام نویسنده یا نویسندگان ذکر شود، شماره منبع بلافاصله بعد از نام نویسنده و یا نام نویسندگان در داخل کروشه آورده می‌شود. اگر در یک منبع از پژوهشگری نام برده شود ولی تهیه کننده پایان‌نامه به مثاله آن شخص دسترسی نداشته باشد و بتواند به استناد آن منبع به نام پژوهشگر اشاره بکند می‌تواند بعد از ذکر نام پژوهشگر، در داخل کروشه عبارت «نقل از منبع شماره ...» را بنویسد.

اگر منبع مورد ذکر توسط یک یا دو نفر نوشته شده باشد، نام نویسنده یا نویسندگان مستقیماً قبل از شماره منبع آورده می‌شود ولی اگر تعداد نویسندگان بیش از دو نفر باشد، به منظور کاهش، به ذکر نام نویسنده اول و سپس عبارت «و همکاران» اکتفا می‌شود.

تذکره: شماره منبع بهتر است بر اساس شماره مسلسل در فهرست منابع، که به‌طور ابتدایی تنظیم شده است، در نظر گرفته شود. با وجود این ذکر شماره منبع بر اساس ترتیب اکتفا در متن پایان‌نامه نیز جایز است.

مثال:

- خلافت پروتین از لایه های خارجی اکوسیستم طرف لایه های داخلی آن کاهش می‌یابد [2].
- اسپاگوتی و کولتک [2] بیش از سه هزار ژنوتیپ گندم در روم را با استفاده از تنه کاسه ...
- راسل [نقل از منبع شماره 3] ...
- محمدی [10]
- حامدی و همکاران [46]

ب) روش سالی:

در این روش، اگر نام نویسنده منبع مورد استفاده در جمله تهیه نشود، باید نام نویسنده و سال انتشار منبع را در آخر جمله و در داخل پرانتز تهیه نمود. در صورت ذکر نام نویسنده، بجای شماره منبع، سال انتشار را منظور می‌نمایند.

¹- منظور از نام در این قسمت، عبارت از نام خانوادگی نویسنده می‌باشد.

مثال ۸:

- فلکس پروفون از لایه های خارجی اکسوسوم به طرف لایه های داخلی آن کشی می‌باشد (برستون، 1978).
- اسپانگولتی و کولاسه (1967) ...
- راسل (سال از دهگانی، 1974) ...
- محسنی (1975)
- دهگانی و همکاران (1975)

تذکره: در صورت استفاده از روش سالی، در فهرست منابع اساسی به ترتیب انگلیسی ذکر گردد.

مواد و روشها (یا مباحث و روشها):

این قسمت محل انجام کار و مشخصات آن، شرح کامل مواد طرحهای آزمایشی و یا روشهای انجام کار و نحوه تهیه دادهها را دربر می‌گیرد. روشهای به کار رفته باید به‌صورتی در پایان‌نامه توصیف گردند که تکرار پژوهش امکان‌پذیر باشد. در ارتباط با روشهای آماری مورد استفاده نیز، در صورت متداول بودن، ذکر جزئیات کامل الزامی نبوده و ذکر منبع مربوط کافی خواهد بود. در غیر اینصورت روشهای آماری باید به‌دقت و با ذکر روابط حسابی و منابع مورد استفاده توضیح داده شود. این قسمت می‌تواند از چند فصل تشکیل گردد.

نتایج و بحث:

نتایج و بحث را می‌توان بطور جداگانه و یا در صورت لزوم با هم ارائه نمود. نتایج به صورت دادهها، یافتهها و یا اطلاعات بدست آمده در زمینه پژوهش مورد نظر و نیز توضیحات لازم در ارتباط با دادهها درج می‌گردند. برای اختصار و روشن‌گرای بهتر، بحث تا حد امکان نتایج را به صورت جدولها و شکل‌ها ارائه نمود. در ارائه جدول و شکل نکات زیر بایستی رعایت شوند:

- در زیر شکل و یا جایی جدول ذکر شماره عنوان شکل یا جدول ضروری است. عنوان تا حد ممکن بصورت مختصر و گویا ارتباط عنوان مورد بحث در شکل یا جدول را بیان نماید.
- یک شکل یا جدول بدون نیاز به توضیحات متن می‌بایست بتواند موضوع مورد نظر باشد.
- اگر شکل‌ها بصورت نمودار باشند، ذکر واحدهای اندازه‌گیری در هر دو محور افقی و عمودی الزامی است.
- در نمودارها هم واحد بودن محورهای عمودی و افقی ضرورت ندارد، ولی اگر محوری از صفر شروع نشده باشد بهتر است برای نشان دادن آن در ابتدای محور از دو خط موازی (۱ ۱) استفاده گردد.
- اگر شکل‌ها یا جدول‌های منابع دیگر برای روشن شدن نتایج به کار گرفته شوند باید در زیر آنها منبع مورد استفاده قید گردد.

تذکره: دادههایی را که سوابقهای مشابهی دارند می‌توان بصورت جدول ارائه نمود. ولی در مورد داده‌های پیچیده تر، طایفه بر لایه جدول بهتر است برای فهم بهتر موضوع آنها را به صورت نمودار نیز نشان داد.

در حالت کلی قسمت بحث شامل نتیجه و تحلیل نتایج می‌باشد. به عبارت دیگر در این بخش از پایان‌نامه با در نظر گرفتن هدف بررسی و مطالعه نتایج بدست آمده با یافته‌های سایر پژوهشگران، بحث و نتیجه‌گیری لازم به عمل می‌آید. در تکلیف این قسمت نیز بهتر است نکات زیر مورد توجه قرار گیرند:

- باید کلیات مورد بحث قرار گیرد و از بحث‌های تکراری خودداری شود.

- نتایج حاصل از یک پژوهش ممکن است شماره معنی دار و مثبت نباشد. این نتایج از لیزش کار پژوهش نتواند کاست و نتایج غیر معنی دار و منفی نیز خود یک «نتیجه» به‌شمار می‌آید.

گنجینه گویی و پیشنهادها:

در این قسمت مهمترین نتایج پژوهش و احیاناً پیشنهادهایی مورد نظر ارائه می‌گردد.

منابع مورد استناد:

به غیر از حالتی که شماره منبع بر اساس ترتیب اکتاف در متن پایان‌نامه آورده می‌شود در سایر حالت‌ها بهتر است ابتدا منبع فارسی و سپس منبع خارجی به ترتیب حروف الفبا و به صورت مسلسل آورده شوند. اگر روش «حالی» در متن پایان‌نامه به کار گرفته شده باشد ذکر شماره منبع در این قسمت لازم نیست.

به‌طور کلی نحوه درج یک منبع در قسمت «منابع مورد استناد» به شرح زیر آورده می‌شود:

الف- مقاله مربوط به یک مجله علمی:

نام خانوادگی و نام کلمه نویسنده‌گان . سال انتشار . عنوان مقاله . نام مجله . شماره جلد و شماره صفحات . مثال:

[1]- Adamczyk, A.A., Kaiser, E.W., and Lavoie, G.A. 1983.

A Combustion bomb study of the hydrocarbon emissions from engine cavities. *Combust Sci. Technol.*, Vol. 39: 261-277.

[2] – Kornberg, R.D. and Lorch, Y. 1992. Chromatin structure and transcription. *Ann. Rev. Cell Biol.*, 8: 563-587.

[3]- Krom, R. 1972. On general Hermite trigonometric interpolation. *Numer. Math.*, 20: 125-138.

[4] – Mein, R.G. and Lawson, C.L. 1973. Modeling infiltration during a steady rain. *Water Resour. Res.* 9(2): 394-394.

ب- مقاله مربوط به همایش‌ها:

نام خانوادگی و نام نویسنده یا نویسندگان . سال انتشار . عنوان مقاله . نام همایش . تاریخ . محل برگزاری . شماره صفحه .

مثال:

[1]- احمدی، گروز. 1376. مطالعات کانیستری جریانی دلتای. مجموعه مقالات پنجمین کنفرانس مقاله مهندسی مکانیک انجمن مهندسان مکانیک ایران. 14 الی 16 اردیبهشت. دانشگاه تبریز. صفحه 733-730.

[4] - مرانی احمد. 1373. کاربرد گنبدته های لژی در مهندسی برای بررسی ژئوتکنی تولید کلاه حفاظت و مقاومت به پاکتری. Xanthopoulos. G. در کنفرانس همایش‌های همکاران. مقاله کلهبی سوپین کنگره علوم زیست و اسانج نباتات ایران. 12 الی 17 شهریور. دانشگاه تبریز. صفحه 158-173.

[3] – Habibi, M. 1997. Calculating sediment discharge using a developed computer package. *Proceedings of the 8th International Conference on Rainwater Catchment Systems.* April 23-29, Takana, Iran, pp. 834-832.

ج- کتاب :

اگر کاتب فصل‌های یک کتاب مشهور را توسط یک یا چند نفر نگاشته شده باشد ذکر منبع به ترتیب زیر خواهد بود:
نام خانوادگی و نام نویسنده یا نویسندگان. سال انتشار. عنوان کتاب. نام نشر و شماره یا شماره صفحات.
ذکر ذکر شماره صفحات الزامی نیست.

مثال :

[1] - حوری، مه‌الهدی، 1986. ایران و جهان اسلام. چاپ اول. انتشارات آستان قدس رضوی.

[2] - معین، محمد، 1971. فرهنگ فارسی. انتشارات امیرکبیر.

[3] - طایب، فریاد، 1369. آگرو شیمی (ترجمه). انتشارات دانشگاه تهران.

[4] - Ferguson, G.A. 1961. Statistical analysis in psychology and education. McGraw Hill International Book Company, pp. 549.

[5] - Galeev, A.A. and Sutan, R.N. 1989 Handbook of plasma physics. North Holland, The Netherlands, pp.320.

[6] - Mack, H.B. and Rachnitz, G.A. 1968. Kinetics in analytical chemistry. Interscience Pub.

اگر هر یک از فصل‌های یک کتاب تک‌نویسه یا تک‌نویس‌های جداگانه‌ای داشته باشد و آن کتاب توسط یک یا چند نفر دیگر (همانند کاتبان) به چاپ رسیده باشد روش درج منبع مربوط به شرح زیر خواهد بود:

نام خانوادگی و نام نویسنده یا نویسندگان فصل مورد نظر. سال انتشار. عنوان فصل مورد استناد. نام و نام خانوادگی همانند کاتب کتاب. عنوان کتاب. نام نشر. شماره صفحه.

مثال :

[1] - Busham, C.W. 1967. Hydrothermal fluids at the magmatic stage. In: H.C. Barnes (ed.). Geochemistry of hydrothermal ore deposits. Holt Reinhart and Winston Inc., pp. 34-36.

[2] - Kuzman, M.W. and Laird, N.M. 1990. Parameter estimation in variance component models for binary response data. In: D. Gianola and K. Hammond (eds.). Advances in statistical methods for genetic improvement of livestock. Springer - Verlag, pp.177 - 189.

د- پایان‌نامه :

نام خانوادگی و نام نویسنده. سال انتشار. عنوان پایان‌نامه. منبع دسترسی پایان‌نامه. نام دانشکده و دانشگاه.

مثال :

مجموعه نشریات آبی، تیرج، 1975. بررسی پتولوژی و ژئوشیمی توده‌های توفانی شرق ساند (جنوب شرقی ماکو - همدان). پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم طبیعی، دانشگاه تبریز.

د- در مورد منابعی که نویسنده آن مشخص نیست به جای نام و نام خانوادگی نویسنده از کلمه «بی‌نام» در منبع فارسی و از «Anonymous» در منبع خارجی استفاده خواهد شد. با وجود این می‌توان نام مؤسسه یا گروه نویسنده منبع را نیز به جای کلمه بی‌نام یا «Anonymous» ذکر کرد. سایر اصول همانند دستورالعمل مربوط به نوشتن منابع در بخش‌های آلف و ج می‌باشد.

1- Editors

مثال:

[1] – Anonymous. 1992. *Meals in human nutrition*. FAO Food and Nutrition Series. No. 25. FAO, Roma, Italy.

[2] – CIR. 1973. *Workshop on grain – plant exploration and taxonomy of potatoes: I*. CIR, Peru.

تذکره: نام نویسنده‌گان خارجی بهتر است به صورت مخفف ثبت شود. سال انتشار را نیز می‌توان در آخر هر منبع درج نمود.

ضمائم:

در این قسمت به منظور استفاده های احتمالی آینده می‌توان دادها و جدول‌هایی را درج نمود که ارتباط مستقیمی با تفسیر نتایج بدست آمده نگارنده ولی از پژوهش مورد نظر منابع جداگانه.

فرم ارزشیابی:

دانشجویان باید فرم ارزشیابی شماره 1 را در این قسمت ضمیمه پایان‌نامه نمایند. ولی فرم ارزشیابی شماره 2 بدون الحاق به پایان‌نامه پس از اتمامی منبر گرفته به مسئولین ذی‌ربط ارسال می‌گردد.

چکیده انگلیسی:

چکیده انگلیسی در این قسمت و با همان ساختار چکیده فارسی پایان‌نامه منظور شود (شکل 5).

صفحه اول به انگلیسی

این صفحه در انتهای پایان نامه یا رساله طوری قرار داده خواهد شد تا همانند کتب انگلیسی مروج باز کردن از سمت چپ قابل مطالعه باشد.

نوعه نگین پایان‌نامه:

حاشیه سمت راست 25 میلی‌متر و سمت چپ 25 میلی‌متر منظور می‌گردد. فاصله بین دو پاراگراف می‌تواند 4 فرجه بیشتر باشد و ابتدای هر پاراگراف به اندازه 6 حرف جلو برده می‌شود. اندازه حروف و اندازه نیز 12 یا 14 منظور شود.

ابتدای هر قسمت به همراه شماره آن در صفحه چپ‌پایین آنگز می‌گردد. عنوان هر قسمت در وسط صفحه قرار می‌گیرد. عناوین بخش‌هایی هر قسمت با حروف درشت‌تر در ابتدای خط واقع شده و با زیر آنها خط کشیده می‌شود.

فرمولها به فاصله 6 حرف از حاشیه سمت چپ آنگز و تا 6 حرف مانده به حاشیه سمت راست انداخته می‌یابند. شماره فرمول در داخل پرانتز () و در سمت راست فرمول در منتهی آنها خط مربوط درج می‌شود.

به منظور صرفه جویی در امکانات توصیه می‌گردد که کلمات صفحه‌های پایان‌نامه‌های تهرنی کمتر از 150 (ترجیحاً کمتر از 100) و پایان‌نامه‌های تهرنی کمتر از 200 (ترجیحاً کمتر از 150) در نظر گرفته شود.

Surname:	Name:		
Thesis Title:			
Supervisor (s):			
Advisor (s):			
Degree:	Major:	Field:	University:
Faculty:	Graduation date:	Pages:	
Keywords:			
Abstract:			

شکل ۵- شرح مربوط به چکیده انگلیسی پایان نامه (این بخش در مرحله ساخت فایل نهایی حذف می‌گردد)

University of Tabriz

Faculty of

Department of

Thesis is approved for the degree of PhD / Master of Sciences

Master of Arts in

PhD (برای دکتری تخصصی) ، Master of Sciences (برای دانشجویان علوم پایه و یا مرتبط با علوم پایه فنی و مهندسی و کشاورزی) و Master of Arts (برای دانشجویان ادبیات و علوم انسانی) انتخاب خواهد شد.

Title

.....

Supervisor (s)

.....

Advisor(s)

.....

Researcher

.....

Date

.....